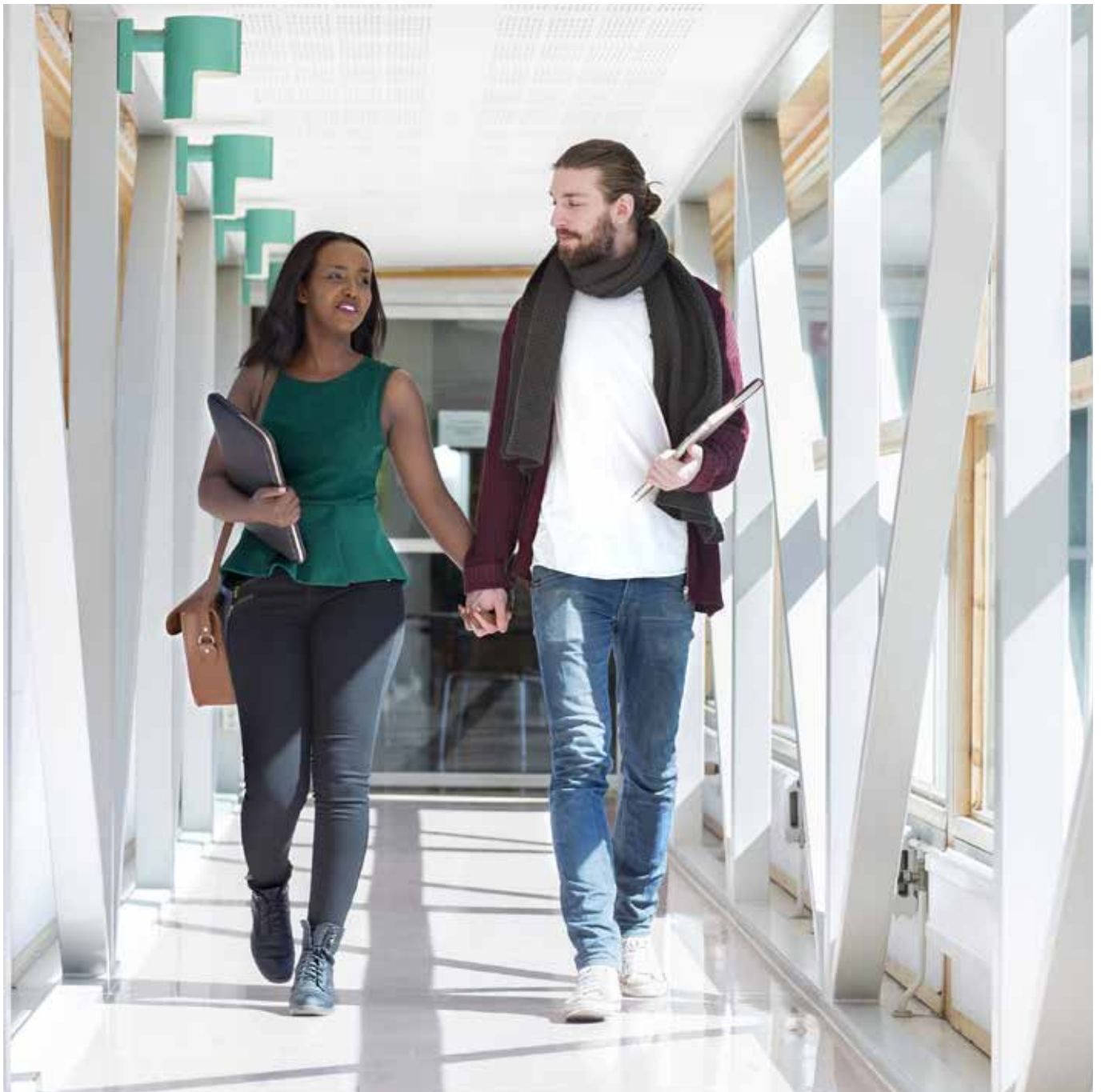

Storbritanniens utträde ur EU och Erasmus+

Konsekvenser för mobilitet och utbildningssamarbete ur ett svenskt perspektiv

Storbritanniens utträde ur EU och Erasmus+

Konsekvenser för mobilitet och utbildningssamarbete ur ett svenskt perspektiv

Storbritanniens utträde ur EU och Erasmus+

Konsekvenser för mobilitet och utbildningssamarbete ur ett svenskt perspektiv

UHR:s rapportserie 2021:7, Universitets- och högskolerådet, september 2021

Kontaktperson: Magnus Hallbåter

Omslagsbild: Erik Lundback

ISBN 978-91-7561-091-7

För mer information om myndigheten och våra publikationer, se **www.uhr.se**.

Innehåll

Sammanfattning	5
Summary	7
Inledning	9
Metod och avgränsningar	10
Mål och motiv för internationalisering inom utbildningsområdet	11
Samarbeten innan brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+	13
Översikt	13
Utbildningssamarbete med Storbritannien inom högre utbildning	16
Utbildningssamarbete med Storbritannien inom skola och vuxenutbildning	22
Andra utbildningsrelaterade samarbeten som UHR ansvarar för	23
Storbritannien utanför EU och Erasmus+, utmaningar och möjligheter	25
Studieavgifter, visum och sjukförsäkring.....	25
Konsekvenser för Erasmus+ och andra program.....	29
Nya brittiska initiativ inom mobilitet och samarbete.....	33
Diskussion och slutsatser	35
Högre utbildning.....	35
Yrkesutbildning.....	36
Skola och vuxenutbildning.....	37

Sammanfattning

I rapporten ges en översikt av de utbildningssamarbeten som pågår mellan Sverige och Storbritannien och en inledande konsekvensanalys av hur dessa samarbeten påverkas av brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+.

En kartläggning av tillgänglig statistik för personer som reser ut från Sverige på någon form av internationell mobilitet/utbyte inom utbildningssektorn visar att över 5 000 personer årligen åker till Storbritannien. Med cirka 15 procent av det totala antalet utresande är Storbritannien därmed det land dit flest svenska studenter, elever, praktikanter, lärare eller annan personal reser, följt av USA och Spanien.

Inom högre utbildning är freemovers, med drygt 3 000 utresande studenter till Storbritannien, den absolut största gruppen. Antalet nya ansökningar av svenska freemovers till brittiska lärosäten har dock minskat kontinuerligt under flera år, med en särskilt stor minskning mellan 2020 och 2021. Kraftigt höjda studieavgifter för EU-medborgare hos brittiska lärosäten bedöms vara den främsta anledningen, även om minskningen till viss del sannolikt beror på covid-19.

Inom Erasmus+ programmet reser cirka 1 000 personer från svenska lärosäten årligen ut till Storbritannien. Drygt två tredjedelar är studenter som studerar eller gör praktik och resten är personal. Pågående mobilitetsprojekt har i de flesta fall förlängts fram till 2023, som en konsekvens av covid-19. Därefter förväntas antal utresande till Storbritannien inom Erasmus+ sjunka i och med att landet upphör att vara programland och istället betraktas som partnerland, med större begränsningar i deltagandet inom programmet.

På kort sikt kan minskningen av utresande ytterligare försvåra Sveriges möjligheter att nå målsättningen att 20 procent av alla i Sverige utexaminerade studenter ska ha studerat åtminstone tre månader utomlands. Samtidigt finns ökade möjligheter för lärosätena att bevilja utresande mobiliteter till partnerländer inom det nya Erasmus+ programmet. Denna möjlighet i kombination med en utökad programbudget bör på sikt leda till fler utresande svenska utbytesstudenter totalt sett.

Inom yrkesutbildningar reser närmare 500 personer årligen ut till Storbritannien inom ramen för Erasmus+. Av dessa är 80 procent studerande. Även inom denna sektor kan den utökade programbudgeten, kombinerad med den nya möjligheten att finansiera utresande till partnerländer, leda till fortsättning av viss mobilitet till Storbritannien.

Trots detta är det möjligt att brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ programmet, åtminstone på kort sikt, påverkar Sveriges möjlighet att nå europeiska målsättningar på att minst åtta procent av utexaminerade studerande inom yrkessektorn ska ha genomfört praktik eller studier utomlands.

Även inom skola och vuxenutbildningar har Storbritannien varit den vanligaste, eller bland de vanligaste, destinationerna. Det har dock inom dessa

sektorer rört sig om färre personer. Inom dessa sektorer, och i synnerhet inom skola förekommer det mycket internationell samverkan utanför Erasmus+ programmet. Storbritanniens utträde ur Erasmus+ programmet förväntas således ha en mera begränsad negativ effekt för internationaliseringen i stort inom dessa två sektorer.

Förutom mobilitet finns det även partnerskapsprojekt inom Erasmus+ programmet. Dessa mera djupgående samarbeten inom Erasmus+ kommer att upphöra kommande år då Storbritannien inte längre kvarstår som ett programland.

Samtidigt kan aktörer inom respektive sektor, i varierande utsträckning, förväntas utveckla nya eller fördjupa befintliga samarbeten med sina motparter i Storbritannien. Det kan finnas flera motiv för detta och kan bland annat handla om historiska band, geografisk närhet, språk, den goda renommé som den brittiska utbildningssektorn har med mera.

Storbritannien har även tagit fram ett eget program, Turingprogrammet, för att stödja brittiska utresande elever och studenter. I utvecklingen av nya eller befintliga samarbeten kan det nya brittiska programmet bli en tillgång för att, i kombination med till exempel Erasmus+ programmet, fortsätta främja ömsesidigheten i utbildningssamarbeten mellan aktörer i Storbritannien och Sverige.

De delvis motverkande faktorer som kan påverka fortsatt samarbete med Storbritannien och antal utresande, synliggörs nedan i figur 1.

Figur 1. Delvis motverkande faktorer påverkar fortsatt samarbete med Storbritannien

Summary

The report provides an overview of the ongoing cooperation between the education sectors of Sweden and the United Kingdom (UK), as well as an initial impact assessment of how that cooperation is affected by Brexit and the UK's withdrawal from the Erasmus+ programme.

An overview of the available statistics for people travelling from Sweden on some form of international mobility/exchange in the education sector shows that more than 5,000 people travel to the UK every year. The UK, with around 15 per cent of the total number of outbound participants from Sweden, is thus the country to which most Swedish students, pupils, trainees, teachers or other staff travel, followed by the United States and Spain.

Freemovers are by far the largest group from higher education, with more than 3,000 outgoing students. However, the number of new applications from Swedish freemovers to UK higher education institutions has steadily declined in recent years, with a particularly large drop between 2020 and 2021. Significantly increased tuition fees for EU citizens at UK higher education institutions is believed to be the primary reason, even if the decline is probably partly due to the Covid-19 pandemic.

Around 1,000 people from Swedish higher education institutions travel to the UK every year through the Erasmus+ programme. Approximately two-thirds of these are students who will study or go on a placement, with the remainder being staff. In most cases, current mobility projects have been extended until 2023 due to the pandemic. After this, the number of outbound travellers to the UK on Erasmus+ is expected to fall, as the UK will cease to be a programme country and will instead be considered a partner country with participation limitations.

In the short term, this reduction in outbound participants may further hinder Sweden's chances of achieving the target of 20 percent of all graduates in Sweden having studied abroad for at least three months. At the same time, the new Erasmus+ programme brings greater opportunities for higher education institutions to grant outward mobility to partner countries. This, combined with an expanded programme budget, should eventually lead to more outbound Swedish exchange students overall.

Within the vocational education and training sector, approximately 500 people travel to the UK as part of Erasmus+ every year. Eighty per cent of these are pupils. It is likely that the expanded programme budget, combined with the opportunity to fund outward travel to partner countries, leads to the continuation of some mobility to the UK.

Despite this, it is possible that Brexit and the UK's withdrawal from the Erasmus+ programme, at least in the short term, will affect Sweden's chances of achieving European targets for at least eight per cent of graduating students in the vocational sector having completed foreign traineeships or studies.

In schools and adult education, the UK has again been the most popular destination, or among the most popular destinations. However, in these sectors there have been fewer participants and, particularly for schools,

there is also a great deal of international cooperation outside the Erasmus+ programme. The UK's withdrawal from the Erasmus+ programme is thus expected to have a more limited negative effect on internationalisation as a whole in these two sectors.

In addition to mobility, there are also partnership projects within the Erasmus+ programme. These deeper collaborations supported through Erasmus+ will come to an end next year, when the UK is no longer a programme country.

However, actors in each sector can, to varying extents, be expected to develop new partnerships or deepen existing ones with their counterparts in the UK. There may be various motives for this, for example historical ties, language, geographic location and the good reputation held by the British education sector.

The UK has also developed its own programme, the Turing Scheme, to support outward mobility among UK pupils and students. This programme may be an asset in the development of new or existing partnerships and, combined with for example the Erasmus+ programme, continue to promote mutual educational partnerships between actors in the UK and Sweden.

As previously discussed, there are to some extent opposing variables that determine future collaboration and outward mobility to the UK. These variables are listed below in Figure 1.

Figure 1. Partly opposing variables determining future collaboration and outward mobility to the UK

<ul style="list-style-type: none"> + Opportunities for outward mobilities to partner countries and increased budget for Erasmus+. + New initiatives from UK may facilitate a continued collaboration. + Language, geographic location, and the good reputation held by the British education sector. + Possible development of new bilateral agreements for collaboration, especially within the higher education sector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Notable decline in new freemovers, accelerated by increased tuition fees. - Continuation of an already ongoing decline in outbound mobility for Swedish students. - Partnerships within Erasmus+ no longer available. - Increased costs for visas and other requirements, especially for persons planning to do internships. - Gradual decline of outbound travellers to the UK within Erasmus+. - Continued uncertainty due to Covid-19.
---	--

Inledning

Efter en utdragen förhandlingsprocess lämnade Storbritannien den Europeiska unionen (EU) den 31 januari 2020. Övergångsbestämmelser fortsatte dock att råda i ytterligare elva månader. På julafton 2020, en vecka innan övergångsbestämmelserna löpte ut, kunde parterna enas om ett avtal som preciserade den framtida relationen mellan EU och Storbritannien inom olika områden.

Genom avtalet undveks det som i det politiska samtalet kallats för en ”hård brexit”, det vill säga ett brittiskt utträde utan något avtal. Ändå innebar avtalet förändrade relationer i varierande utsträckning och inom de flesta samarbetsområden mellan de båda parterna. Inom forskning och utbildning kunde de till exempel enas om Storbritanniens fortsatta deltagande i europeiska forskningssamarbeten, som Horisont Europa, samtidigt som Storbritannien i ett sent skede valde att lämna samarbetet inom Erasmus+ programmet.

Drygt två månader senare, i mars 2021 fick Universitets- och högskolerådet (UHR) följande uppdrag av regeringen:

Universitets- och högskolerådet ska följa upp och analysera vilka konsekvenser som uppstår för svenska studenters möjligheter att studera i Storbritannien och övriga konsekvenser för svenskt deltagande i internationellt utbildningssamarbete och mobilitet med anledning av att Storbritannien lämnar Erasmusprogrammet. Uppdraget omfattar samtliga utbildningsformer som ingår i Erasmusprogrammet.

Uppdraget ska delredovisas till regeringen (Utbildningsdepartementet) senast den 15 september 2021 och slutredovisas senast den 15 mars 2022.¹

Av efterföljande dialog mellan UHR och Utbildningsdepartementet framgick att UHR i sin analys ska beakta konsekvenser för svenskt deltagande i internationellt utbildningssamarbete och mobilitet med Storbritannien, både avseende landets utträde ur EU (brexit), liksom det specifika faktum att Storbritannien lämnar Erasmus+ programmet.

Uppdraget redovisas i två delar. I denna delrapport ges först en kort översikt av målsättningar kring internationalisering och mobilitet. Därefter följer en kartläggning över hur utbildningssamarbeten med Storbritannien fortlöpt under de senaste åren, för att sedan fokusera på de huvudsakliga utmaningarna samt en del möjligheter som uppstått efter brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ programmet. I en slutrapport tangeras ovanstående delar, samt kompletteras med ett lärosätesperspektiv, ett studentperspektiv samt några exempel på hur frågan har hanterats i andra länder.

1. Regeringsbeslut 11 mars 2021, som innebär ändring av regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Universitets- och högskolerådet.

Metod och avgränsningar

Metoden i denna delrapport är deskriptiv/analytisk. Inledningsvis görs en i huvudsak kvantitativ kartläggning av de utbildningssamarbeten som förekommit mellan Sverige och Storbritannien under de senaste åren.

Därefter följer en konsekvensbeskrivning med mer analytiska inslag, där även tidsspannet är viktigt att beakta. Samarbete inom vissa områden har redan påverkats på ett konkret sätt, medan andra följer av brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ kommer att framträda successivt de närmaste åren. Coronapandemin gör analysen mer komplicerad, då orsaks-samband i vissa fall är svårare att definiera.

Underlag för analysen bygger bland annat på data för de program som UHR ansvarar för, kompletterat med statistik från andra myndigheter som Universitetskanslersämbetet (UKÄ) och Centrala studiestödsnämnden (CSN). I vissa avsnitt används även officiella data från Storbritannien och information från den brittiska utbildningssektorn.

Om inget annat anges gäller de konsekvenser som beskrivs i rapporten för personer som deltar i utbildningssamarbeten i Storbritannien och som inte omfattas av de undantag (bland annat avseende tidigare bosättning) som reglerats i avtal mellan EU och Storbritannien.²

De kostnader som anges i svenska kronor och som omräknats från euro och brittiska pund baseras på den medelvalutakurs som gällde för maj månad 2021 enligt Riksbanken.³

De huvudsakliga avgränsningarna för denna rapport är följande:

1. Beskrivning och konsekvensanalys kommer att göras för högre utbildning, yrkesutbildning, skola samt för vuxenutbildning. Av dessa kommer fokus framförallt att läggas på de två förstnämnda. De samarbeten som avser forskning kommer inte att beröras.
2. Endast utbildningsdelen av Erasmus+ kommer att beröras. Rapporten omfattar inte kartläggning eller analys av samarbeten inom ungdomssektorn eller idrottsdelen av Erasmus+.
3. Tyngdpunkten kommer att läggas på utresande svenska studenter, där något fördjupade ekonomiska och migrationsrättsliga frågor kommer att beröras. Ifråga om inresande brittiska studenter och personal kommer dessa frågor att beröras i större utsträckning i slutrapporten.

2. Avtal om Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen (2019/C 66 I/01)

3. <https://www.riksbank.se/sv/statistik/sok-rantor--valutakurser/manadsgenomsnitt-valutakurser/>

Mål och motiv för internationalisering inom utbildningsområdet

På europeisk nivå har EU sedan länge haft internationalisering inom utbildning som ett tydligt politiskt mål. Erasmusprogrammet ses allmänt som ett framgångsrikt verktyg och den kraftigt ökade budgeten inom Erasmus+ för perioden 2021–2027 är en konkret markering av den vikt som EU fäster vid internationalisering av utbildning.

Inför toppmötet i Göteborg 2017 presenterade EU-kommissionen sina visioner för de kommande åren.

A vision for 2025 would be a Europe in which learning, studying and doing research would not be hampered by borders. A continent, where spending time in another Member State – to study, to learn, or to work – has become the standard and where, in addition to one's mother tongue, speaking two other languages has become the norm. A continent in which people have a strong sense of their identity as Europeans, of Europe's cultural heritage and its diversity.⁴

De stora riktlinjerna kring det europeiska utbildningssamarbetet har sedan dess bekräftats, bland annat i ett meddelande från EU-kommissionen avseende det europeiska utbildningsområdet hösten 2020⁵ samt i Rådets resolution på samma tema i februari 2021.⁶

En annan tydlig markering för att synliggöra vikten av internationalisering inom utbildning är det kvantitativa målet för studentmobiliteter framtaget inom ramen för Bolognaprocessen, som 2011 också inkluderades i EU:s utbildningsramverk Utbildning 2020. Målsättningen är att 20 procent av alla studenter förväntas ha tillbringat åtminstone tre månader av sin studietid i ett annat land. I samma slutsats från Rådet föreslogs även ett mål på sex procent avseende andelen yrkesstuderande i åldern 18–34 år som genomför en del av sin utbildning eller praktik i annat land.⁷ Denna målsättning har sedermera höjts till åtta procent i den rekommendation som Rådet utfärdade i november 2020.⁸

-
4. COM(2017) 673 final Strasbourg, 14.11.2017.
 5. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social Committee and the Committee of the regions on achieving the European Education Area by 2025 {SWD(2020) 212 final}
 6. Rådets resolution om en strategisk ram för det europeiska utbildningssamarbetet inför och bortom ett europeiskt område för utbildning (2021–2030) (2021/C 66/01), 26 februari 2021.
 7. Council conclusions on a benchmark for learning mobility, (2011/C 372/08)
 8. Rådets rekommendation den 24 november 2020 om yrkesutbildning för hållbar konkurrenskraft, social rättvisa och motståndskraft (2020/C 417/01).

På nationell nivå går det också att se tydliga prioriteringar för internationalisering inom utbildning. I senaste forskningspropositionen förordade regeringen en justering av högskolelagen för att ge ökad tyngd åt det internationella arbetet och synliggöra hur internationalisering bidrar till bättre kvalitet i utbildning och forskning.⁹ Detta samband beskrivs även väl i den så kallade internationaliseringsutredningen som lämnade sitt slutbetänkande hösten 2018, där utredarna beskriver ett "ömsesidigt beroende mellan kvalitet, attraktionskraft och internationalisering".¹⁰

Vikten av internationalisering inom *hela* utbildningssektorn blir även tydlig vid genomlysning av de styrdokument som omgärdar den svenska skolan. I läroplan för grundskolan samt förskoleklassen nämns internationalisering till exempel nästan omgående, som en central del i det första kapitlet om skolans värdegrund och uppdrag.

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.¹¹

Sammantaget finns det alltså ett brett spektrum av målsättningar och visioner för internationalisering, inom hela utbildningssektorn. I flera fall även åtföljda av konkreta mål. Även om brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ inte förändrar målen i sig kommer vägarna för att nå dessa mål att påverkas.

9. Regeringens proposition 2020/21:60 Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige, s. 179 ff. Riksdagen biföll föreslagen ändring av högskolelagen 1 kap § 5, som trädde i kraft 1 juli 2021.

10. SOU 2018:78, Ökad attraktionskraft för kunskapsnationen Sverige, s. 85ff

11. Läroplan (Lgr11) för grundskolan samt för förskoleklassen, kapitel 1.

Samarbeten innan brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+

Översikt

Det svenska utbildningssamarbetet, både globalt och med Storbritannien, är mångfacetterat och sker inom olika delar av utbildningssektorn. UHR ansvarar för flera internationella program, av vilka Erasmus+ är det största. Mycket internationellt samarbete sker dock utanför de program som UHR ansvarar för.

Följande översikt per sektor beskriver de viktigaste formerna för samverkan. Översikten följer Erasmus+ programmets struktur med uppdelning i fyra sektorer men den kan även användas för att synliggöra den samverkan som sker utanför de program som UHR ansvarar för.

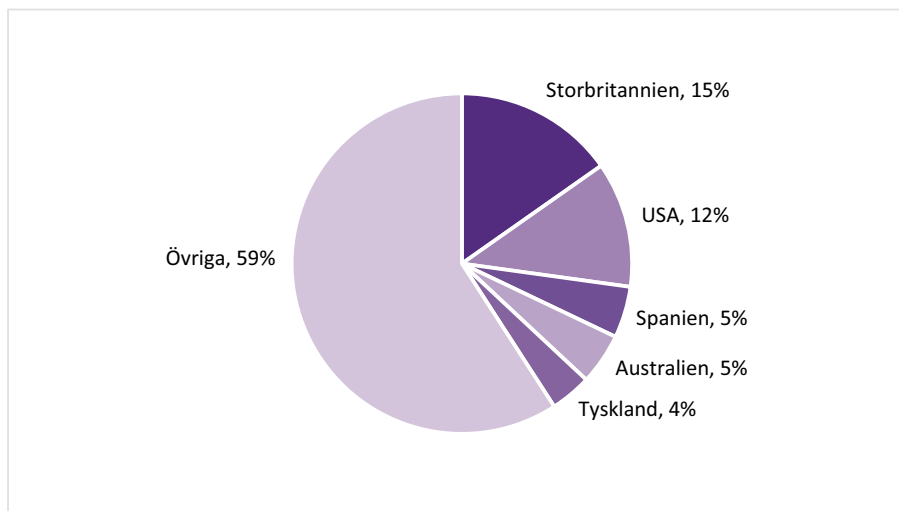
Figur 2. Sektoriell översikt av utbildningssamarbeten

Högre utbildning <ul style="list-style-type: none">• Inresande och utresande studenter och personal.• Partnerskap och/eller samarbetsavtal mellan lärosäten.	Yrkesutbildning <ul style="list-style-type: none">• Inresande och utresande personal och studerande.• Partnerskap och/eller samarbetsavtal mellan utbildningsaktörer.
Skola <ul style="list-style-type: none">• Inresande och utresande personal, från 2021 även elever.• Partnerskap och/eller samarbetsavtal mellan skolor, huvudmän för skolor med flera.	Vuxenutbildning <ul style="list-style-type: none">• Inresande och utresande personal, från 2021 även studerande.• Partnerskap och/eller samarbetsavtal mellan utbildningsaktörer.

Det finns inte vattentäta skott mellan de olika sektorerna utan de är delvis överlappande. Som ett exempel kan nämnas att yrkesförberedande program på gymnasiet sorterar under yrkesutbildning, samtidigt som de flesta högskoleförberedande program ingår i sektorn skola. Även inom sektorerna sker viss överlappning, där ett partnerskap ofta innehåller utresande och inresande mobilitet, men generellt även fler komponenter som främjar samverkan mellan institutionella aktörer.

I följande diagram synliggörs från Sverige utresande studenter, elever, praktikanter, lärare och annan personal, inom samtliga sektorer per geografiskt område för läsåret 2018/2019.

Diagram 1. Andel från Sverige utresande personer inom alla sektorer per geografiskt område, 2018/2019.¹²

Syftet med diagrammet är att ge en översiktlig bild över vart svenska utresande personer inom utbildningsområdet väljer att åka någonstans. Sammanlagt finns över 33 000 utresande personer inkluderade i diagrammet, både enskilda utresande och personer som deltagit inom en rad olika utbytesprogram. Ett genomsnittligt år sker någon form av samarbete eller utbyte i över 100 olika länder.

Samtidigt är det viktigt att påpeka att det finns ett stort antal utresande som inte synliggörs i diagrammet, eftersom aggregerad statistik inte alltid finns tillgänglig. Till exempel sker många utbyten i skolsektorn inom ramen för språkstudier, vänortsutbyten med mera, som inte beaktas i denna rapport då data finns hos enskilda skolor eller huvudmän, och inte på aggregerad nivå. Även inom högre utbildning förekommer omfattande mobilitet bland personal¹³, men geografiska prioriteringar för denna mobilitet (utanför Erasmus+ programmet) är inte alltid tillgänglig.

Även om det finns begränsningar i tillgängliga data är det ändå sannolikt att de främsta länderna skulle kvarstå om alla utresande inom utbildningssektorn kunde inkluderas. Storbritannien är det vanligast förekommande landet för samarbeten inom utbildningsområdet 2018/2019, följt av USA och

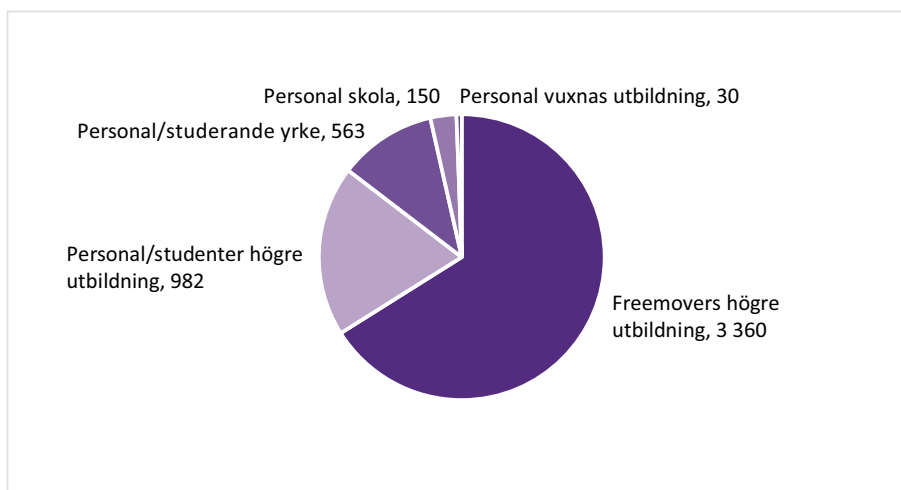
12. Freemovers rapporteras enligt statistik från UKÄ, årsrapport för högskolan 2020. Utresande mobilitet för sektor för högre utbildning inom Erasmus (KA103, KA107), sektor skola (KA101), sektor för yrkesutbildning (KA102, KA116), sektor för vuxenutbildning (KA104), enligt Dashboard, statistik för E+. Vidare rapporteras utresande inom Linnaeus-Palmepartnerskap (beviljade 2018), Atlas praktik (omgång 1 och 2 2018), Atlas partnerskap (omgång 2018), enligt UHR:s ansöknings- och handläggarssystem Rauk. Nordplus Högre utbildning enligt Finnish National Agency for Education. Nordplus junior (beviljade 2018) enligt handläggarssystem Espresso. Diagrammet synliggör inte de personer som reser ut inom ramen för partnerskapsprojekt inom Erasmus+ eller enskilda bilaterala avtal mellan lärosäten utanför nämnda program. Ej heller synliggörs lärare eller personal som åker ut utanför de program som UHR ansvarar för. Avseende studenter räknas, med undantag för E+ praktik, endast utresor som varat minst tre månader.

13. Se bland annat UKÄ, Universitet och högskolor årsrapport 2021, sidan 89.

Spanien. De fem vanligast förekommande länderna representerar drygt 40 procent av alla utbyten/mobiliteter.

Avseende den andel på drygt 15 procent som involverar Storbritannien finns det bakom procentsiffran sammanlagt 5 085 personer varav 67 procent är kvinnor.¹⁴ När dessa personer delas upp utifrån sektor eller typ av deltagare fördelar de sig som följer:

Diagram 2. Antal till Storbritannien utresande personer, utifrån sektor eller typ av deltagare 2018/2019.¹⁵

Utifrån diagram två kan bland annat följande sägas:

- Högre utbildning svarar för 85 procent av all utresande mobilitet till Storbritannien. Inom sektorn är freemoverstudenter (se förklaring nedan) den klart största kategorin, som enskilt svarar för två tredjedelar av all utresande mobilitet till Storbritannien.
- Med nästan 1 000 utresande är landet även den vanligaste destinationen för studenter och personal från svenska lärosäten inom Erasmus+ programmet.
- Drygt en tiondel av all mobilitet till Storbritannien sker genom yrkesutbildningar.
- Andel och antal utbyten och mobiliteter inom skola och vuxenutbildning är låg i relation till högre utbildning och yrkesutbildning. Dock är skolsektorn sannolikt det område där det största statistiska mörkertalet föreligger.

Givet att samverkan med Storbritannien är mest framträdande inom högre utbildning och yrkesutbildning är det även inom dessa sektorer som de

14. Kvinnor är väsentligt högre representerade inom samtliga kategorier, den minsta skillnaden förekommer inom sektor för yrkesutbildning.

15. Freemovers rapporteras enligt statistik från UKÄ, årsrapport för högskolan 2020. Utresande mobilitet för sektor för högre utbildning inom Erasmus (KA103, KA107), sektor skola (KA101), sektor för yrkesutbildning (KA102, KA116), sektor för vuxenutbildning (KA104), enligt Dashboard, statistik för E+. Atlas praktik (2 personer) data enligt UHR:s ansöknings- och handläggarssystem Rauk.

största konsekvenserna kan förväntas. Härnäst kommer viss fördjupning att ske för respektive sektor.

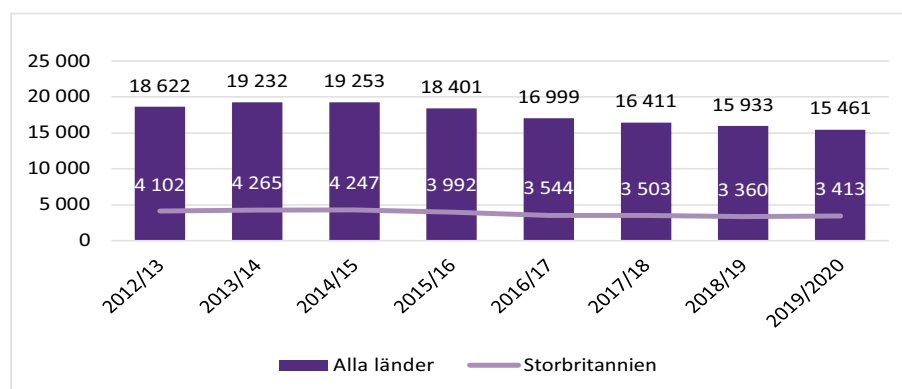
Utbildningssamarbete med Storbritannien inom högre utbildning

Freemovers

Freemovers definieras enligt UHR som ”student som utan att delta i utbytesprogram ordnar sin högskoleutbildning i annat land”.¹⁶ Det är den i särklass största gruppen av svenska utresande studenter. Förutom att dessa studenter ordnat studier på egen hand, skiljer de sig från utbytesstudenter genom att de i större utsträckning studerar flera terminer eller hela utbildningsprogram utomlands.¹⁷ Till skillnad från utbytesstudenter betalar de också vanligen studieavgifter vid de mottagande lärosätena samt har möjlighet att ta ut examen i värdlandet.

Närmare 40 procent av svenska freemovers reser till Storbritannien eller USA och av dessa länder är Storbritannien lite mer populärt. I följande diagram synliggörs antal freemovers totalt, samt hur många av dessa som åkt till Storbritannien.

Diagram 3. Totala antalet från Sverige utresande freemovers 2012–2019 samt antal av dessa som åkt till Storbritannien.¹⁸

Det totala antalet freemovers har minskat med nästan 13 procent när genomsnittet för de senaste tre läsåren jämförs med genomsnittet för närmast föregående treårsperiod. Samma minskning kan ses ifråga om utresande till Storbritannien. Den största förändringen (-11 procent) mellan enskilda

16. Freemover-student - Svensk-engelsk ordbok - Universitets- och högskolerådet (UHR)

17. 66 procent av alla freemoverstudenter 2014/2015 var registrerade för tre terminer eller fler utomlands, motsvarande siffra för utbytesstudenter var 2 procent. Högskolan i siffror 2016, UKÄ. Sidan 80 ff.

18. Universitet och högskolor, Internationell studentmobilitet i högskolan 2016/2017 samt 2018/19. SCB på uppdrag av UKÄ. Samt Universitet och Högskolor, årsrapport 2021. UKÄ 2021. Anger endast studenter som haft studiemedel från CSN.

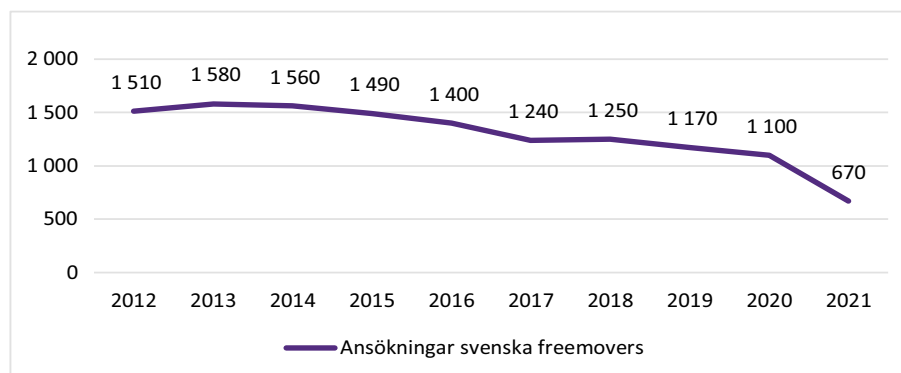
läsår för utresande till Storbritannien kan ses inför höstterminen 2016 och skulle delvis kunna förklaras av folkomröstningen om brexit sommaren 2016.

Vid samma jämförelse över tid har utresande freemovers till USA minskat med hela 27 procent. Trots minskat antal utresande har Storbritannien under de senaste åren därmed gått om USA som det mest attraktiva landet för freemovers.

Ett annat sätt att se på utvecklingen av freemovers till Storbritannien är att jämföra antalet nya ansökningar för studier i Storbritannien. Universities and Colleges Admissions (UCAS) publicerar statistik två gånger om året avseende ansökningar till brittiska lärosäten. Ansökningsomgången inför hösten 2021 var intressant eftersom de nya EU-studenter som sökte inte omfattades av övergångsreglerna i utträdesavtalet i samma utsträckning som studenter föregående år, samt för att det nu fanns konkret kännedom om avtalet mellan Storbritannien och EU.

Antalet ansökningar från studenter i EU-länder minskade med nästan 43 procent mellan 2020 och 2021, från knappt 50 000 till drygt 28 000 ansökningar. För svenska studenter var minskningen 39 procent och förstärkte en redan nedåtgående trend. Ansökningar från studenter utanför Europa ökade samtidigt, vilket pekar på att minskningen av EU-studenter sannolikt beror mer på brexit än på covid-19.

Diagram 4. Nya årliga ansökningar från svenska studenter till brittiska lärosäten.¹⁹

Givet att det handlar om ansökningar och inte antagna studenter eller påbörjade studier går det inte att jämföra ovanstående diagram fullt ut med diagram över antalet utresande freemovers. Initiala siffror från UCAS i augusti 2021 bekräftar dock en markant minskning av studenter från EU, även när det gäller antagna studenter vid ett brittiskt lärosäte. För svenska studenter är minskningen över 50 procent när antalet antagna 2020 jämförs med antalet antagna 2021.²⁰

19. Siffror enligt Universities and Colleges Admissions (UCAS), ansökningsomgång juni 2021. Mindre avvikelser kan förekomma då vissa ansökningar sker utanför UCAS.

20. Siffror enligt Universities and Colleges Admissions (UCAS Statistical releases – daily Clearing analysis 2021 | Undergraduate | UCAS

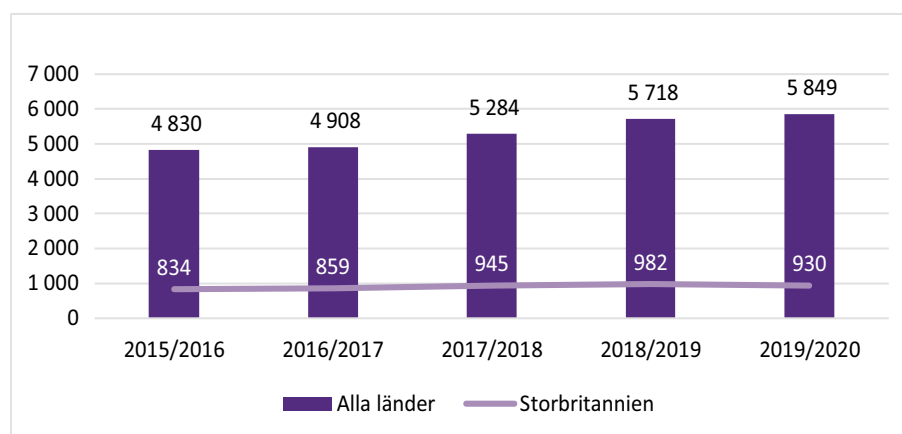
Mobilitet och utbyte mellan programländer inom Erasmus+

Mobilitet inom högre utbildning är den programdel inom Erasmus+ som har den största budgeten. För svensk del uppgick den 2020 till nästan 200 miljoner kronor av den totala budgeten på närmare 500 miljoner för Erasmus+ som UHR hanterade under året. Under kommande sjuårsperiod väntas budgeten för Erasmus+ programmet i sin helhet öka med cirka 80 procent.

Utbytesstudenter inom Erasmus+, i likhet med andra utbytesstudenter, skiljer sig från freemovers i att de inte betalar studieavgifter och förväntas ta ut sin examen vid hemlärosätet i Sverige. De får dessutom extra ekonomiskt stöd i form av stipendium. Utbytesstudier inom högre utbildning inom Erasmus+ varar 3–12 månader för de som studerar och 2–12 månader för de som gör praktik.

Storbritannien har varit den främsta destinationen för utresande inom Erasmus+ programmet, med knappt 1 000 utresande personer årligen. Under senare år har Tyskland, Frankrike och Spanien turats om på andraplatsen med runt 650 utresande per år.

Diagram 5. Totala antalet från Sverige utresande personal och studenter inom Erasmus+ högre utbildning 2015–2020 samt antal av dessa som åkt till Storbritannien.²¹

Till skillnad från freemovers har det totala antalet utresande studenter och personal inom Erasmus+ ökat kontinuerligt under de senaste åren i takt med en successivt utökad programbudget. Inför läsåret 2019/2020 skedde dock en liten minskning av utresande studenter men det totala antalet utresande inom sektorn ökade, eftersom antalet utresande personal ökade.

Andelen studenter och personal som har rest till Storbritannien har legat relativt stabilt mellan 16 och 18 procent av det totala antalet utresande.

Av de 930 personer inom högre utbildning som reste till Storbritannien 2019/2020 inom Erasmus+ stod studenter som studerar eller gör praktik för den största andelen på nästan 70 procent. Resterande del utgjordes av personal. För alla grupper var kvinnor i en tydlig majoritet och stod för drygt 70 procent av alla utresande.

21. Data enligt EAC Dashboard. Avser endast KA103 som omfattar utresande till programländer inom Erasmus+. Ej KA107 som omfattar utresande globalt inom Erasmus+.

Erasmus+ partnerskap

Fram till och med 2020 kunde aktörer inom de olika sektorerna delta i strategiska partnerskap inom Erasmus+. Från och med 2021 finns det samarbetspartnerskap som kan sökas av aktörer inom alla sektorer samt småskaliga partnerskap.²²

EU-kommissionen preciserar att det huvudsakliga syftet med partnerskap inom högre utbildning är att:

support the higher education sector in becoming even more interconnected, innovative, inclusive and digital.... The underlying objective is to accelerate the higher education transformation throughout Europe, in order to train the future generations in co-creating knowledge for a resilient, inclusive and sustainable society.²³

Ett partnerskap omfattar aktörer i åtminstone tre olika programländer och rent statistiskt är det svårt att ge en heltäckande överblick då svenska lärosäten deltar i partnerskapsprojekt initierade i ett stort antal programländer.

Vid översikt av endast de partnerskapsprojekt inom högre utbildning som beviljats av UHR (följaktligen med en svensk aktör som koordinator) så har kontrakt skrivits för 56 projekt 2014–2020, till ett värde av nästan 160 miljoner kronor. Femton av projekten (27 procent) involverar institutioner i Storbritannien. Storbritannien kommer därmed på delad andra plats tillsammans med Finland ifråga om störst deltagande inom de från Sverige initierade partnerskapsprojekten. Tyskland toppar listan med deltagande inom 20 av de 56 projekten.²⁴ Från brittiskt håll har femton partnerskapsprojekt beviljats som involverar svenska aktörer inom högre utbildning.

Europauniversitet

Syftet med EU-initiativet Europauniversitet är att främja konkurrenskraften för den europeiska högre utbildningen, genom ökat student-, doktorand- och personalutbyte och stärkt koppling mellan utbildning, forskning och innovation. Europauniversiteten skapas genom att lärosäten i flera olika länder går samman i allianser och bland annat utvecklar gemensamma utbildningar och examina och därmed ökar möjligheten till rörlighet för studenter, doktorander och personal på alla nivåer.

Europauniversitet administreras direkt av EU-kommissionen i Bryssel och är en del av Erasmus+ programmet. UHR samordnar nätverket i Sverige på uppdrag av de lärosäten som deltar.

I pilotutlysningarna 2019 och 2020 har sammanlagt 41 allianser beviljats för totalt 287 miljoner euro (2,9 miljarder kronor). Svenska lärosäten ingår i elva av dessa allianser. Brittiska universitet finns representerade i sju allianser varav tre inkluderar svenska lärosäten.

22. Inom sektor för högre utbildning finns det endast möjlighet att delta i samarbetspartnerskap.

23. Erasmus+ Programme Guide 2021, sid 169.

24. Data enligt EAC Dashboard, SE01, KA2, sektor för högre utbildning

Övriga samarbeten inom högre utbildning

Vid sidan av Erasmus+ programmet och andra utbytesprogram som UHR ansvarar för, finns en mängd internationella utbildningssamarbeten inom högre utbildning som lärosätena själva initierar och driver.

Den reella omfattningen av dessa samarbeten är svår att uppskatta. I en rapport från 2016 preciserade UKÄ, med bas i enkätsvar från nästan alla svenska lärosäten, att lärosätena under läsåret 2014/2015 hade cirka 7 100 aktiva samarbetsavtal. Då räknades endast avtal på lärosätetsnivå, undertecknade av rektor och inte andra överenskommelser som ingås på fakultetsnivå eller institutionsnivå.²⁵

Bland de 7 100 avtalen beräknades cirka 70 procent (4 839 avtal) vara direkt relaterade till lärosätets deltagande i Erasmus+. Näst därefter, med cirka 1 500 aktiva avtal, kom lärosätenas bilaterala avtal, som ofta kan ingås direkt mellan lärosäten, utan att det nödvändigtvis sker inom ramen för ett större utbytesprogram.²⁶

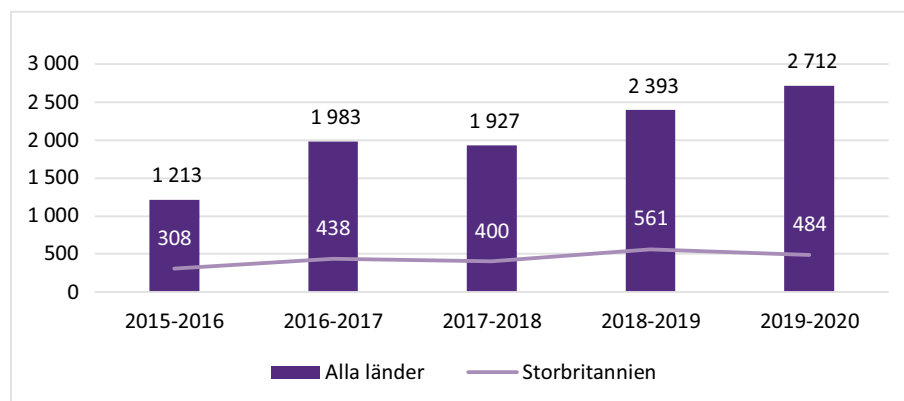
De vanligaste länderna som svenska lärosäten hade avtal med 2014/2015 var, ordnat utifrån antal avtal, Tyskland, Frankrike, Finland, Spanien och Storbritannien. Med sistnämnda land hade svenska lärosäten 362 aktiva avtal läsåret 2014–15.

Utbildningssamarbete med Storbritannien inom yrkesutbildning

Mobilitet inom Erasmus+

Yrkesutbildning är den sektor, näst efter högre utbildning, som har flest utresande personer till Storbritannien. Utresande inom sektorn har ökat stadigt under de senaste läsåren och precis som inom högre utbildning hänger detta framförallt samman med en kontinuerlig ökning av budgeten inom programmet.

Diagram 6. Totala antalet från Sverige utresande personal och studerande inom sektorn för yrkesutbildningar 2015–2020, samt antal av dessa som åkt till Storbritannien.²⁷

25. Internationella utbildningssamarbeten – en redovisning av regeringsuppdraget om högskolornas utbildningssamarbeten med utländska lärosäten, UKÄ 2016.

26. Ibid. Sidan 30

27. Data enligt EAC Dashboard. Avser KA102 och KA 116

Storbritannien har tidigare varit det klart viktigaste landet, med runt 20 procent av alla utresande studerande och personal, men från och med läsåret 2019/2020 har Spanien gått om som det land dit flest personer reser. Av de 484 personer som reste ut till Storbritannien 2019/2020 var lite drygt åttio procent studerande och resten personal. För de studerande gäller att de inom ramen för sin utbildning, som oftast sker på gymnasieskola eller yrkeshögskolan, kan göra praktik på en arbetsplats mellan 2 veckor och 12 månader. Drygt sextio procent av det totala antalet personer som reste ut var kvinnor.

Om medelvärde för antal utresande de två senaste läsåren jämförs med de två föregående läsåren visar det sig att bland de länder som ökat mest finns andra engelsktalande länder såsom Malta och Irland (+39 procent respektive +58 procent). Vid samma jämförelse över tid minskar Storbritannien med 35 procent.

Partnerskap inom Erasmus+

Bland de målsättningar som EU-kommissionen har för partnerskap inom yrkesutbildning finns bland annat att stärka kopplingen till de behov som finns på arbetsmarknaden, stärka innovation och fortbildning samt stärka attraktionskraften för yrkesutbildningar.²⁸

Inom yrkesutbildning beviljades finansiering från UHR för 81 partnerskapsprojekt under perioden 2014–2020, till ett värde av drygt 190 miljoner kronor. I 19 av projekten (23 procent av det totala antalet projekt) deltog organisationer från Storbritannien. Under samma tid beviljades från brittiskt håll 24 partnerskapsprojekt där svenska utbildningsaktörer deltog.²⁹

När det gäller partnerskap inom yrkessektorn hamnar Spanien i topp som det land som är vanligast förekommande inom de partnerskap som beviljats av UHR. Även organisationer från Italien och Nederländerna deltar i större utsträckning än brittiska aktörer inom de projekt som koordineras av svenska projektägare.

Atlas praktik

Atlas är ett program för internationellt utbildningssamarbete instiftat av Sveriges regering för att främja internationella kontakter inom skolans område. UHR ansvarar för programmet i enlighet med förordning.³⁰ Atlas-programmet riktar sig särskilt till länder utanför EU/EES, men utbyten och mobiliteter har i viss utsträckning varit möjliga även inom EU/EES.³¹

Programmet är indelat i fyra delar: konferens, planering, partnerskap och praktik. Inom ramen för denna rapport är de två sistnämnda delarna av särskilt intresse och de upptar cirka 70 procent av den årliga totala programbudgeten på 15–17 miljoner kronor.

28. Erasmus+ Programme Guide 2021, sidan 171 ff

29. Data enligt EAC Dashboard, SE01, KA2, sektor för yrkesutbildning

30. Förordning 2000:523

31. Inom Atlas praktik finns till exempel ett krav att om man söker APL inom EU/EES måste man i samma ansökan inkludera partner utanför EU/EES. Inom Atlas partnerskap fanns till och med 2019 en möjlighet att ansöka om projekt inom EU/EES, som dock inte kunde förlängas och som efterföljdes av en karenstid på fem år (då projektägaren inte kunde söka nya projekt inom EU/EES).

Inom Atlas praktik beviljades 1793 elever praktik inom ramen för 229 projekt under perioden 2016–2021. Av rapporter för de 1082 elever som slutfört sin praktik framgår att Sydafrika var det i särklass populäraste landet av trettio olika destinationer. Storbritannien, dit elva praktikanter reste, återfinns på 18 plats, betydligt efter andra OECD-länder som till exempel Kanada på nionde plats (28 praktikanter) och Irland på tionde plats (26 praktikanter).³²

Utbildningssamarbete med Storbritannien inom skola och vuxenutbildning

Erasmus+ – sektor skola

Inom sektorn för skola har mobiliteter inom Erasmus+ till och med 2020 endast berört personal. I det nya Erasmus+ programmet kommer det dock att finnas möjligheter även för utresande elever. I genomsnitt har drygt 500 personer rest ut årligen, cirka 20 procent av dessa till Storbritannien, som näst efter Italien varit den vanligaste destinationen för svenska utresande.

Ifråga om strategiska partnerskap inom Erasmus+ skola har 61 projekt till ett värde av cirka 140 miljoner kronor beviljats av UHR sedan 2014. Organisationer/institutioner från Storbritannien har deltagit i en dryg tredjedel av de partnerskapsprojekt som beviljats av UHR.³³ Från brittiskt håll har 23 projekt beviljats där svenska aktörer deltar.

Utöver strategiska partnerskap har det även funnits möjlighet för särskilda skolutbytesprojekt. Dessa projekt har en genomsnittlig budget på cirka en miljon kronor, vilket är hälften av den genomsnittliga budgeten för strategiska partnerskapsprojekt inom skolektorn. 176 projekt har beviljats av UHR sedan 2014. Samarbete med Storbritannien är något mindre vanligt inom dessa projekt, jämfört med de strategiska partnerskapen. Organisationer eller skolor från Storbritannien har deltagit i sammanlagt fjorton av de 176 projekten.³⁴

Atlas partnerskap

Atlas partnerskap riktar sig i huvudsak till skolektorn. Inom denna del av programmet har 149 projekt beviljats sedan 2016 och cirka 2 400 svenska lärare och elever har rest ut eller förväntas resa ut inom ramen för dessa projekt. Av 30 länder var Uganda, Kina, Bosnien-Hercegovina och Indien de vanligaste länderna, dit drygt hälften av alla utresande åkte. Ifråga om Storbritannien har två partnerskapsprojekt beviljats (2019 och 2021) och de omfattar sammanlagt 21 elever och lärare.³⁵

32. Program och mobilitetsstatistik för Atlas praktik, utdrag ur UHR:s ansöknings- och handläggarsystem Rauk, 18 juni 2021

33. Data enligt EAC Dashboard, SE01, KA2, school education, KA 200/201/226/227

34. Data enligt EAC Dashboard, SE01, KA2, schools only, KA 219/229

35. Program och mobilitetsstatistik för Atlas Partnerskap, utdrag ur UHR:s ansöknings- och handläggarsystem Rauk, 18 juni 2021

Erasmus+ – sektor för vuxenutbildning

Inom vuxenutbildning har i genomsnitt 140 personer rest ut årligen genom Erasmus+ programmet. Precis som inom skola har det endast rört sig om personal. Av dessa har vanligen mellan 20–30 personer (i genomsnitt 17 procent) haft Storbritannien som destination och landet har tillsammans med Spanien och Italien varit det land dit flest personer har rest under de senaste åren.

Sjuttio partnerskapsprojekt har beviljats av UHR sedan 2014 inom vuxenutbildning, till ett värde av cirka 156 miljoner kronor. 18 av dessa projekt har involverat aktörer från Storbritannien.³⁶ Från brittiskt håll har även 25 andra partnerskapsprojekt beviljats som involverar svenska utbildningsaktörer.

Andra utbildningsrelaterade samarbeten som UHR ansvarar för

eTwinning

eTwinning främjar digitalt skolsamarbete i Europa genom olika former av stöd, verktyg och tjänster. Inom eTwinning finns även möjligheter till webbaserad kompetensutveckling för utbildare. eTwinning erbjuder en plattform för skolpersonal (lärare, skollära, bibliotekarier med flera) där de bland annat kan kommunicera, samarbeta och utveckla projekt. eTwinning lanserades 2005 som en del i EU:s eLearning-program och sedan 2014 är initiativet fullt integrerat i Erasmus+.

Som en följd av utträdet ur Erasmus+ deltar Storbritannien inte längre i eTwinning. Under de 14 år Storbritannien deltog i programmet medverkade 30 075 brittiska användare och 15 099 skolor.³⁷ Från svenskt håll har drygt 3 500 skolor deltagit i e-Twinning till och med 2021. Dock saknas statistik för specifik svensk-brittisk samverkan.

Euroguidance

EU-nätverket för vägledning, Euroguidance, bildades 1992 för att inom ramen för EU:s utbildnings- och sysselsättningspolitik stödja det livslånga lärandet och en ökad rörlighet mellan länderna. Nätverket består av nationella resurscenter för vägledning i 34 länder i Europa. 1995 bildades det svenska nätverket, Euroguidance Sweden, som utgör en del av främjandeverksamheten vid UHR. Euroguidance Sweden ska bidra till att utveckla en internationell dimension inom livslång vägledning och internationellt utbyte och samarbete mellan vägledare och andra intressenter inom vägledningsområdet.

Sedan 2017 samarbetar Euroguidance Sweden med Sveriges vägledarförning om att erbjuda utbyten för studie- och yrkesvägledare inom ramen för det europeiska nätverket Academia. Euroguidance Sweden finansierar utbytena. Storbritannien har varit aktiva inom Euroguidance sedan 1992 men deltar sedan 2021 inte längre i nätverket.

36. Data enligt EAC Dashboard, SE01, KA2, adult education, KA 200/204/227

37. <https://www.etwinning.net/sv/pub/newsroom/highlights/etwinning-and-brexit.htm>

Electronic Platform for Adult Learning in Europe (EPALE)

EPALE är en europeisk flerspråkig webbplattform som är öppen för alla som arbetar inom vuxnas lärande, till exempel vuxenutbildare, yrkesvägledare, forskare och beslutsfattare. Deltagarna kan kommunicera med och lära av kollegor över hela Europa genom bland annat blogginlägg, forum och ett verktyg för partnersökning.

EPALE finansieras inom ramen för Erasmus+ programmet och är en del av EU:s strategi för att främja fler och bättre inlärningsmöjligheter för alla vuxna. Den dagliga administrationen av EPALE sköts av ett centralt supportteam med hjälp av 37 nationella team runtom i Europa. UHR ansvarar för den svenskspråkiga delen och är National Support Service (NSS) i Sverige. NSS i Storbritannien har stängt som en följd av utträdet ur Erasmus+ men brittiska användare kan fortfarande använda plattformen.

Europass

Genom EU-kommissionens program Europass kan meriter och kvalifikationer beskrivas på samma sätt och värderas lika i hela EU. Bland annat finns mallar för meritförteckning och för dokumentation av studier och praktik utomlands. Det förenklar för arbetsgivare och studievägledare att tolka exempelvis betyg och arbetslivserfarenheter från andra EU-länder och gör det på så vis enklare att söka arbete och utbildning i hela EU. UHR är Sveriges nationella Europass-center.

Via den webbaserade Europassportalen som lanserades 2020 går det även att finna information om studier och arbete i de 30-tal länder som är anslutna. Storbritannien finns inte längre med bland dessa länder och deltar följaktligen inte heller i Europass-nätverkets arbetsgrupper inom olika områden. Europass är dock öppet för användare från hela världen och briter kan även fortsättningsvis använda de tjänster och ta del av den information som finns på plattformen.

Storbritannien utanför EU och Erasmus+, utmaningar och möjligheter

Studieavgifter, visum och sjukförsäkring

Högre studieavgifter i Storbritannien för svenska studenter efter brexit

Sedan slutet av 1990-talet betalar alla studenter i Storbritannien, såväl inhemska som utländska, studieavgift. Nivåerna är olika beroende på var studenten har sin hemvist och varierar även mellan lärosäten och olika typer av utbildningar. Det ser också något olika ut i de olika landsdelarna inom Storbritannien.

För inhemska studenter finns ett avgiftstak. I England ligger denna avgift för utbildningar på grundnivå på drygt 100 000 kronor (9 250 pund) per läsår. Skottland och Wales har ungefär samma nivå, medan Nordirland ligger på knappt halva denna summa. Före brexit betalade studenter från EU så kallad home fee, det vill säga samma avgift som inhemska studenter. Efter brexit räknas EU-studenter till gruppen internationella studenter³⁸ med en betydligt högre avgift, vanligen runt 235 000 kronor (cirka 20 000 pund) per år (dock kan olika typer av rabatter och stipendier förekomma). Som framgår av tabell 1 har kostnaden för studier i Storbritannien för EU-medborgare ökat dramatiskt efter brexit.

38. <https://www.gov.uk/government/news/student-support-in-england>

Tabell 1. Exempel på studieavgifter för EU-studenter vid universitet i Storbritannien före och efter brexit. Siffror inom parentes anger antal svenska studenter läsåret 2019/20 (enligt CSN). Belopp i svenska kronor.

	Landsdel	Före brexit (läsåret 2020/21)		Efter brexit (läsåret 2021/22)	
		Läsår (kr)	Program (kr) ³⁹	Läsår (kr)	Program (kr)
Mest populära bland svenska freemovers					
U. of Aberdeen (152)	Skottland	0 ⁴⁰	0	118 000	470 000
U. of Edinburgh (129)	Skottland	0	0	259 000	1 035 000
University College London (113)	England	109 000	326 000	303 000	910 000
King's College London (108)	England	109 000	326 000	330 000	989 000
U. of Glasgow (97)	Skottland	0	0	169 000	675 000
Andra exempel					
U. of Cambridge (67)	England	236 000	708 000	377 000	1 130 000
U. of Oxford (49)	England	109 000	326 000	330 000	989 000
U. of Sussex (28)	England	109 000	326 000	217 000	653 000
U. of Stirling (44)	Skottland	0	0	119 000	356 000
Cardiff University (18)	Wales	106 000	317 000	217 000	651 000
Queen's University Belfast (4)	Nordirland	52 000	155 000	205 000	584 000

De två mest populära universiteten bland svenska freemoverstudenter under de senaste åren ligger i Skottland. Ytterligare ett skotskt universitet finns med bland de fem mest populära lärosätena. En förklaring till Skottlands popularitet är sannolikt att EU-studenter inte behövt betala studieavgift, vilket dock ändrats i och med brexit. Avgifterna varierar avsevärt mellan lärosäten, vilket illustreras av nedanstående exempel mellan några universitet i Skottland.

University of Edinburgh

Första året på ett ekonomiprogram på grundnivå⁴¹ läsåret 2021/22 vid University of Edinburgh i Skottland kostar 22 000 pund (ca 259 000 kronor). Program på grundnivå i Skottland är normalt fyra år, vilket innebär att en ekonomiutbildning skulle kosta drygt en miljon kronor enbart i studieavgifter. Innan Storbritannien lämnade EU var motsvarande avgift i praktiken noll kronor eftersom skotska studiemedelsmyndigheten Students Award Agency Scotland (SAAS) finansierade studieavgiften på 1 820 pund (drygt 21 000 kronor) även för utländska studenter.

University of Stirling

Motsvarande ekonomiprogram vid University of Stirling har betydligt lägre avgifter. Avgiften efter brexit för internationella studenter ligger på 10 100 pund (cirka 119 000 kronor), efter avdrag för en rabatt med 5 000 pund som universitetet från och med 2021 ger studenter från EU-länder. Dessutom

39. Som jämförande exempel har ett kandidatprogram i ekonomi (BSc) valts. Normalt tre års studier, dock fyra år i Skottland.

40. Studieavgiften på 1 820 pund vid skotska lärosäten betalades av den skotska studiemedelsmyndigheten, även för studenter från EU.

41. Business and Economics (MA Hons), ett bachelor-program i ekonomi. (https://www.ed.ac.uk/studying/undergraduate/fees?programme_code=UTMAHBUSEC1F)

är det avslutande fjärde året avgiftsbefriat. Ett fyraårigt ekonomiprogram skulle därmed kosta drygt 30 000 pund (cirka 356 000 kronor), det vill säga cirka en tredjedel av en liknande utbildning vid University of Edinburgh.

Studiemedel för svenska studerande i Storbritannien

Studerande kan genom CSN beviljas studiemedel för utlandsstudier. Studiemedlen består av två delar; dels ett icke återbetalningspliktigt bidrag, dels ett studielån som måste återbetalas. Beloppen för bidrag och studielån är samma för utlandsstudier som för studier inom Sverige, men däremot skiljer sig kraven något mellan studier inom EU/EES och tredje land (t.ex. Storbritannien).

För studerande som läser inom EU/EES får studiemedel lämnas för studier på minst halvtid under minst tre veckor.⁴² Utanför EU/EES måste studierna istället bedrivas på heltid under minst 13 veckor, om det inte finns särskilda skäl för annat.⁴³ Det finns dock ett undantag som säger att om utlandsstudierna kan tillgodoräknas inom ramen för en utbildning som den studerande läser i Sverige så gäller samma regler som inom EU/EES.

Sammanfattningsvis har möjligheten att få svenskt studiemedel för studier i Storbritannien för de som läser reguljära program på heltid inte förändrats i någon större utsträckning efter brexit. Freemovers påverkas normalt inte eftersom de ofta studerar längre än de 13 veckor som krävs. Likaså torde inte heller utbytesstudenter påverkas eftersom de vanligen tillgodoräknar sig utlandsstudierna inom ramen för den utbildning som de läser i Sverige och då slipper kravet på minst 13 veckors studier.

En annan effekt av brexit är att distansstudier vid lärosäten utanför EU/EES och Schweiz inte längre är studiemedelsberättigande, till skillnad från distansstudier vid lärosäten inom EU/EES. Undantag kan dock göras om det finns synnerliga skäl.⁴⁴

Den som studerar utomlands kan även beviljas lån för merkostnader, så kallade merkostnadslån, till exempel för studieavgifter, ökade levnadskostnader, resor till och från studielandet och försäkringskostnader. Det finns dock maxbelopp för hur mycket en student får låna, både per vecka och under hela studietiden (tabell 2). Regelverket för studiemedel för utlandsstudier är omfattande och mer detaljer finns att få på CSN:s webbplats.⁴⁵

42. 3 kap. 5 § studiestödslagen (1999:1395)

43. 3 kap. 24 § studiestödsförordningen (2000:655)

44. 3 kap. 23 § andra stycket studiestödsförordningen (2000:655)

45. <https://www.csn.se/bidrag-och-lan/studiestod/utlandsstudier-med-studiemedel.html>

Tabell 2. Maximalt studiemedel från CSN per läsår vid eftergymnasiala studier utomlands fördelat på studiebidrag, studielån och olika former av merkostnadslån.⁴⁶

Typ av studiemedel	Belopp (kr)
Studiebidrag	32 292
Studielån	74 256
Merkostnadslån för studieavgift	118 794
Merkostnadslån för utlandsstudier	23 205
Totalt maxbelopp	248 547

För studieavgifter kan en student låna drygt 118 000 kronor per läsår, vilket är mindre än halva studieavgiften vid många brittiska universitet. En student kan dock aldrig låna mer än totalt ca 365 000 kronor för studieavgifter, vilket också kan begränsa möjligheterna för den som planerar studier i Storbritannien.

Tidigare kunde studenter från EU-länder låna pengar till studieavgifter genom det brittiska studiemedelssystemet. Efter brexit ges inte längre denna möjlighet.⁴⁷

Stöd för gymnasiestudier i Storbritannien

En studerande som bedriver studier på gymnasial nivå i Storbritannien, som påbörjats efter 31 december 2020, har inte längre rätt till studiemedel eller studiehjälp om motsvarande studier med lika stor fördel kan läsas i Sverige.⁴⁸ För gymnasiala studier i språk får dock studiemedel/studiehjälp lämnas även om motsvarande studier lika väl kan bedrivas i Sverige, men detta gäller efter brexit endast språk som har officiell status i Storbritannien.

Visum och sjukvård vid studier, praktik och undervisning i Storbritannien

Den som från och med 2021 ska studera i Storbritannien i mer än sex månader och inte omfattas av övergångsregler i utträdesavtalet mellan EU och Storbritannien måste ansöka om studentvisum.⁴⁹ Detta gäller såväl freemovers som utbytesstudenter. Ett visum gäller för hela studietiden och går att söka tidigast sex månader före kursstart. Ett visum kostar 348 pund (drygt 4 000 kr). För gymnasie- eller skolelever mellan 4 och 17 år finns ett "child student visa" som har liknande kostnader och villkor.

Den som beviljats studentvisum måste även betala en obligatorisk sjukvårdsavgift (Immigration Health Surcharge)⁵⁰. Avgiften ger tillgång till brittisk sjukvård och kostar 470 pund (cirka 5 500 kronor) per år.

46. Normalt ger CSN studiemedel för studier i Storbritannien med 39 veckor per läsår (12 kap. 26 § CSNFS (2001:1)).

47. <https://www.gov.uk/government/publications/student-finance-eligibility-2021-to-2022-academic-year>

48. Studiehjälp kan beviljas för studier på gymnasial nivå fram till och med första kalenderhalvåret då den studerande fyller 20 år, därefter kan studiemedel beviljas. Stöden skiljer sig bland annat genom att de har olika bidragsnivåer men flera konsekvenser av brexit är liknande för de båda stöden.

49. https://www.gov.uk/check-uk-visa/y/sweden/study/longer_than_six_months

50. <https://www.gov.uk/healthcare-immigration-application>

Före brexit behövde studerande från EU-länder varken betala visum eller sjukvårdsavgift.

För studier kortare än sex månader behövs inget visum. Den som är försäkrad i Sverige har även efter brexit rätt till nödvändig vård som ingår i det allmänna sjukvårdssystemet i Storbritannien genom sitt svenska EU-kort.

För att göra praktik i Storbritannien måste den studerande ha en praktikplats beviljad genom Erasmus+ eller något annat av brittiska myndigheter godkänt utbytesprogram. Det krävs också både visum och ett bevis på att en mottagande organisation erbjuder en praktikplats (s.k. *certificate of sponsorship, CoS*).⁵¹ CoS-beviset erhålls av arbetsgivaren och ansökan görs på ett omfattande formulär. Ansökan ska dessutom innehålla ett flertal bilagor, bland annat passkopia, bekräftelsebrev från både sändande lärosäte och mottagande organisation, lärandeavtal, betygsutdrag och eventuellt utdrag ur belastningsregistret. När CoS-beviset erhållits kan ansökan om visum göras på nätet, vilket kostar ca 2 200 kr (189 pund).

Lärare kan åka på undervisningsuppdrag i Storbritannien i upp till en månad utan visum. För längre uppdrag krävs normalt visum. För andra typer av utbildningsrelaterade aktiviteter krävs i vissa fall visum, men kraven är olika beroende på längd och typ av aktivitet.

Konsekvenser för Erasmus+ och andra program

Erasmus+ programmet

Mobilitet inom högre utbildning mellan programländer

Givet den utökade budgeten inom programmet förväntas det totala antalet utresande öka markant under kommande år. Samtidigt kommer Storbritanniens andel av dessa studenter och personal att minska stadigt. Minskningen förväntas dock bli något mindre brysk genom att beviljade mobilitetsprojekt från 2019 och 2020, där Storbritannien ännu räknas som ett programland inom Erasmus+, har förlängts med anledning av covid-19. Dessa projekt kan nu genomföras som längst fram till sommaren 2023.

Det finns också en regeländring inom Erasmus+ som i viss mån kan komma att dämpa effekter av Storbritanniens utträde ur programmet. Från och med 2021 finns en möjlighet för projektägare att använda upp till 20 procent av beviljade medel för mobiliteter till partnerländer, och Storbritannien är sedan 1 januari 2021 ett av dessa 169 partnerländer. EU-kommissionen preciserar sina intentioner med detta i programguiden för Erasmus+.

The objective of mobility from Programme Countries to Partner Countries is twofold. First, it provides more opportunities to students and staff to have an international experience as well as to acquire forward-looking and other relevant skills worldwide. Second, it

51. <https://www.gov.uk/government-authorized-exchange>

enables higher education institutions from Programme Countries to establish longterm sustainable international cooperation with partner institutions from Partner Countries.⁵²

Det är ännu osäkert i vilken omfattning denna möjlighet kommer att användas, då det är ett förfarande som synliggörs först efter slutrapporterade projekt. Sannolikt kommer lärosätena att hantera denna möjlighet på olika sätt. Om det visar sig att Storbritannien upptar alltför stor andel av dessa 20 procent är det även möjligt att EU-kommissionen kan komma att reglera användandet av medel för att tillförsäkra viss geografisk spridning.

Mellan 10 och 15 procent (90–140 personer per år) av de utresande studenterna till Storbritannien reser ut för att göra praktik. För dessa personer kommer ett särskilt tillstånd att behöva sökas (certificate of sponsorship). Den utökade administration som detta innebär kan komma att leda till ett mer begränsat deltagande av studenter som genomför praktik, bland de 20 procent mobiliteter som riktas till partnerländer.

Mobilitet mellan partnerländer

Inom Erasmusprogrammet finns sedan 2015 International Credit Mobility (ICM). ICM är ett program som möjliggör inresande och utresande personal, studenter eller praktikanter, mellan programländer och partnerländer.⁵³ Programmets finansiering skiljer sig något från övriga Erasmus+ genom att det delvis finansieras genom EU:s biståndsbudget.

Läsåret 2019/2020 reste cirka 250 personer ut till ett fyrtiotal olika länder och nästan femhundra personer reste in till Sverige. Antalet utresande och inresande var ganska jämnt fördelat mellan könen samt mellan studenter och personal. De geografiska prioriteringarna inom ICM styrs i stor utsträckning från EU-kommissionen genom tillgänglig budget beroende på olika regioner. Ryssland, Georgien, Serbien, Israel och Ukraina har varit de fem länder dit flest svenskar har rest inom ICM de senaste åren.

Storbritanniens förändrade status från programland inom Erasmus+, till partnerland skulle i teorin ha öppnat upp för en möjlighet att delta inom ICM. I praktiken valde dock EU-kommissionen att stänga denna dörr genom att klustra de över 150 olika partnerländerna/tredje länder i fjorton olika kategorier, där olika villkor råder beroende på kategori. Den grupp som Storbritannien tillhör (tillsammans med Schweiz och Färöarna) är inte behörig att delta inom ICM.⁵⁴

Partnerskap inom högre utbildning

Inom det nya Erasmus+ programmet som startar 2021 förenklas möjligheterna något för deltagare från partnerländer inom partnerskapsprojekten.

52. Erasmus+ Programme Guide 2021, sidan 43.

53. Programländer är samtliga EU-länder samt sex ytterligare länder (Norge, Liechtenstein, Turkiet, Serbien, Nordmakedonien och Island) som är associerade till programmet. Partnerländer är övriga länder, däribland Storbritannien. Dessa kallas även ibland tredje land inom Erasmus+.

54. Draft, Erasmus+ program guide 2022. Version 1. Slutligt regelverk under bearbetning.

Storbritanniens deltagande inom denna del kommer ändå att näst intill helt upphöra, från och med 2023 då nuvarande projekt når sitt slut.

Inom partnerskapen är det inte minskat antal utresande eller inresande personer som blir den största förlusten utan istället den verksamhetsutveckling och det nätverksbyggande som främjats inom partnerskapen och som svårligen kan ersättas genom bilaterala överenskommelser mellan lärosäten.

Mobilitet inom yrkesutbildning

Antal utresande till Storbritannien för yrkesutbildning är betydligt färre än det antal som reser ut inom högre utbildning, men det finns ett antal faktorer som förstärker utmaningarna inom denna sektor i efterdyningarna av brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+.

För det första är sektorn för yrkesutbildningar, till skillnad från högre utbildning, en sektor som i större utsträckning bygger sin internationalisering och internationella mobilitet på de möjligheter som ges inom Erasmus+. Det finns andra utbyten som skolor och huvudmän ordnar, och en del andra globala program, men Erasmus+ programmet är den mest framträdande möjligheten för utbyte och mobilitet inom denna sektor.

För det andra skiljer sig även yrkesutbildning från högre utbildning avseende språk och möjlighet att på ett säkert och ändamålsenligt vis genomföra en mobilitet (vanligen praktik) i ett icke engelsktalande land. Inom högre utbildning är engelska mera gångbart, som gemensamt akademiskt språk, i många länder inom EU. När det gäller yrkesrelaterad praktik är det inte lika självklart att engelska kan användas på arbetsplatser i till exempel Tyskland eller Spanien.

Att praktikplatser och utresande mobiliteter förflyttas till andra engelskspråkiga länder är en sannolik konsekvens. Den relativt kraftiga ökningen av utresande till Irland och Malta (samtidigt som utresande till Storbritannien sjunkit) ger visst statistiskt stöd för denna hypotes.

Storbritanniens andel av utresande inom yrkesutbildning kommer att fortsätta minska kommande år, men möjligheten att använda upp till 20 procent av mobiliteterna för utresande till partnerländer kan bli en dämpande faktor, precis som inom högre utbildning.⁵⁵

Partnerskap inom yrkesutbildning

Även inom yrkesutbildning kommer partnerskapsprojekten med Storbritannien att avslutas fram till och med 2023. Det är möjligt att vissa aktörer deltar framgent, som partnerland, men i sådant fall i betydligt mer begränsad omfattning. De möjligheter som partnerskapsprojekten öppnar för djupare dialog, erfarenhetsutbyte och verksamhetsutveckling kommer att begränsas väsentligt genom Storbritanniens utträde ur Erasmus+.

55. Initial återkoppling från vissa aktörer inom sektorn ger dock vid handen att det är oklart i vilken utsträckning denna möjlighet kommer att utnyttjas.

Skola och vuxenutbildning

En gradvis minskning av de 100–150 personer som sammanlagt rest ut årligen till Storbritannien inom skola och vuxenutbildning bedöms ha en begränsad effekt för internationaliseringen i stort inom dessa sektorer.

Dessutom öppnar det nya Erasmus+ programmet även upp för elevmobilitet inom skola, där tusentals elever får möjlighet att delta i utbyten inom programmet. Dessa utbyten är dock helt förbehållna programländer och omfattar därmed ej Storbritannien.

Ifråga om partnerskap inom de båda sektorerna kommer Storbritanniens utträde ur Erasmusprogrammet i stor utsträckning att försvåra en fortsättning av dessa specifika samarbeten. Samtidigt visar siffror från 2021 från till exempel vuxenutbildning på ett lika stort intresse att fortsätta ansöka om strategiska partnerskap, även när Storbritannien inte finns med som programland.⁵⁶

Atlasprogrammet

Sannolikt kommer en ökning att ske av utresande till Storbritannien inom Atlas praktik och Atlas partnerskap. Det finns dock några faktorer som talar för att denna ökning blir relativt begränsad.

En av dessa faktorer är att ersättningsnivåer inom Erasmus+ är väsentligt högre, jämfört med till exempel Atlas praktik. Det skulle således kunna betraktas som troligt att en projektägare i första hand söker ett samarbete med aktörer i Storbritannien genom att utnyttja den andel mobiliteter på 20 procent som kan användas för partnerländer inom Erasmus+, snarare än att påbörja ett samarbete genom Atlas praktik.

En annan faktor är att det finns tendenser i statistiken för Erasmus+ som visar att projektägare redan har lämnat Storbritannien och flyttat praktikverksamhet, dels till andra engelsktalande länder, dels till Spanien som numera är det vanligaste utreselandet. Trots att det redan har funnit vissa möjligheter för samarbete med Storbritannien inom Atlasprogrammet har intresset för detta också varit svalt.

Sammantaget är det ändå i dagsläget osäkert i vilken mån brexit kommer att leda till en ökad konkurrens om medel inom Atlasprogrammet. De utlysningar som genomförs inom programmet under 2021 och 2022 kommer att ge en tydligare bild av denna situation.

Övriga samarbeten: eTwinning, Euroguidance, EPALE och Europass

Storbritannien har varit en viktig part i eTwinning, Euroguidance, EPALE och Europass och aktivt bidragit till att forma samarbetet inom respektive nätverk/verktyg. Att Storbritannien nu lämnat dessa är en förlust på flera sätt. Inom Euroguidance har svenska vägledare fortlöpande kunnat få viktig kunskap om brittiska förhållanden, men även om utvecklingen inom vägledningsområdet i stort. När det gäller vuxenutbildningsnätverket EPALE är det fortfarande möjligt för användare från Storbritannien att delta i samarbetet, men eftersom det brittiska EPALE-kontoret upphör som en följd av att lan-

56. Ansökningsomgång våren 2021 hade 44 ansökningar, lika många som 2020.

det lämnat Erasmus+ är det troligt att kännedomen om EPALÉ kommer att minska från brittisk sida.

Inom eTwinning har brittiska användare inte längre tillgång till de tjänster som erbjuds och med de dryga 15 000 brittiska skolor som deltagit är det en betydande aktör som försvinner. Europass som är mer av ett informationsverktyg och inte bygger på samarbete på samma sätt som övriga tjänster påverkas i mindre omfattning av Storbritanniens utträde. Brittiska medborgare kan även i fortsättningen använda Europass.

Nya brittiska initiativ inom mobilitet och samarbete

Turingprogrammet – Storbritanniens ersättare för Erasmus+

Samtidigt som Storbritannien annonserade sitt utträde ur Erasmus-samarbetet i december 2020 lanserades ett nytt brittiskt mobilitetsprogram kallat Turingprogrammet (*the Turing scheme*). Satsningen omfattar 110 miljoner pund (ca 1,3 miljarder kronor),⁵⁷ vilket är cirka 10 procent mindre än den summa som Storbritannien tidigare erhöLL per år för mobiliteter inom Erasmus+ programmet. Den första ansökningsomgången genomfördes redan våren 2021 för mobiliteter läsåret 2021–22. Ambitionen är att ersätta de möjligheter som Erasmus+ erbjöd och på flera punkter liknar programmen varandra:

- Omfattar studerande inom skola, vuxenutbildning, yrkesutbildning och högskola.
- Omfattar både studier och praktik.
- Liknande ersättningsnivåer.
- Både kortare och längre mobiliteter.
- Turingprogrammet skiljer sig dock från Erasmus+ på några avgörande punkter:
 - Inte ett utbytesprogram, endast för utresande från Storbritannien.
 - Omfattar inte lärare och annan personal (utom som medföljande).
 - Eftersom Turing inte är ett utbytesprogram kommer brittiska högskolestudenter behöva betala studieavgifter, men Turing täcker inte studieavgifter (alltså mer eller mindre en förutsättning att brittiska lärosäten upprättar utbytesavtal med motpart för att därmed undvika studieavgifter).
 - Gäller endast för mobiliteter, inte strategiska partnerskap.
 - Omfattar alla länder i världen, även utanför Europa (vilket framöver i viss mån även gäller för Erasmus+).

I och med att Turingprogrammet endast riktar sig till utresande brittiska studerande ger programmet inga direkta nya möjligheter för svenska studerande och personal. Däremot kan Turingprogrammet komma att underlätta

57. <https://www.turing-scheme.org.uk/news/new-110m-turing-scheme-to-support-thousands-of-uk-students-to-study-and-work-abroad/>

för brittiska lärosäten att skapa nya utbytesmöjligheter och utveckla bilaterala avtal med ömsesidiga utbyten, till exempel mellan lärosäten i Sverige och Storbritannien. I sådana fall skulle brittiska lärosäten kunna använda finansiering inom Turingprogrammet och svenska lärosäten de medel som finns för samverkan med partnerländer inom Erasmus+ programmet.

Wales lanserar eget utbytesprogram

Wales regering säger i ett uttalande att man är djupt besviken över att Storbritannien valt att lämna Erasmus-programmet. För att kompensera för de begränsningar som finns i Turingprogrammet och att säkra en fortsättning på existerande Erasmus-samarbeten har Wales regering satsat 65 miljoner pund (ca 760 miljoner kronor) på ett eget program som erbjuder liknande möjligheter som Erasmus+.⁵⁸ Den första utlysningen sker inför läsåret 2022-23 och programmet ska pågå i fyra år fram till 2026. Cardiff University har fått i uppdrag att utforma detaljerna i programmet. I nuläget är det känt att programmet ska omfatta:

- Mobilitet både till och från Wales.
- Både studerande och lärare/personal.
- Skola, vuxenutbildning, yrkesutbildning och högre utbildning, men även ungdomsutbyten.
- Mobilitet för utbildning och praktik samt strategiska partnerskap.
- Både kortare och längre utbyten inom högre utbildning.
- Även länder utanför Europa.

Även om detaljerna för hur utbytesprogrammet kommer att vara utformat i dagsläget inte är kända verkar det som att det kommer att efterlikna Erasmus+. Utbyten med Wales kan därmed möjligen bli lättare att administrera för svenska aktörer inom utbildningsområdet och mer ekonomiskt fördelaktigt för deltagare jämfört med andra landsdelar i Storbritannien.

58. Cabinet statement 22 mars 2021. <https://gov.wales/written-statement-international-learning-exchange-programme-wales>

Diskussion och slutsatser

Högre utbildning

Trots en minskning i antalet utresande de senaste åren är Storbritannien ändå det land dit flest svenska studenter åker, men detta kommer förmodligen att ändras inom de närmaste åren. Nya ansökningar från freemovers till brittiska universitet minskade med nästan 40 procent inför höstterminen 2021 jämfört med året innan.

Även om pandemin tillfälligt minskat intresset för utlandsstudier är ökningen av studieavgifter en sannolik orsak till raset i antalet ansökningar. För en freemover har en treårig utbildning i Storbritannien blivit avsevärt dyrare efter brexit: från att ha varit gratis eller kostat högst några hundra tusen kronor ligger studieavgifterna vid många universitet nu istället på bortåt en miljon kronor. Till detta kommer också kostnader för visum och sjukförsäkring.

Skottland är den landsdel som sett den mest dramatiska förändringen av studieavgifter efter brexit. Som exempel har studieavgifterna vid University of Edinburgh, som varit det näst mest populära lärosätet bland svenska freemovers, gått från ingen avgift till över en miljon kronor. Drygt 700 eller cirka 20 procent av svenska freemovers i Storbritannien studerade läsåret 2019–20 vid lärosäten i Skottland.

Variationen i avgifter är dock stor mellan lärosäten. I vissa fall erbjuds även en lägre avgift för studenter från EU men framtiden får utvisa om dessa rabatterade avgifter är tillfälliga eller blir mer permanenta.

Svenska studenter tillgång till studiemedel för studier i Storbritannien är i stora drag densamma som innan brexit. Skillnaden är dock att före brexit kunde en student finansiera sina studier i Storbritannien med enbart studiemedel från CSN, även vid mer välrenommerade universitet. Efter brexit är studieavgifterna, även med eventuella rabatter, på en sådan nivå att detta inte längre är möjligt.

Minskning av freemovers till Storbritannien innebär inte bara kvantitativa förluster. Cirka två tredjedelar av dessa studenter stannar tre terminer eller fler i landet vilket är avsevärt längre än utbytesstudenter. Därmed riskerar en djupare kunskap om och förståelse för Storbritannien som land bland svenskar att gå förlorad och som inte självklart låter sig ersättas genom kortare utbyten.

Även inom Erasmus+ förväntas en väsentlig minskning av utresande studenter och personal även om det finns faktorer som till viss del skulle kunna dämpa denna minskning. De mest framträdande av dessa är möjligheten att rikta upp till 20 procent av beviljade medel för mobiliteter till ett partnerland, i kombination med en stadigt utökad budget inom Erasmus+ programmet.

Det återstår dock att se i vilken utsträckning lärosäten väljer att använda möjligheten att rikta mobiliteter till partnerländer och även i vilken mån EU-kommissionen kommer att reglera denna möjlighet.

Kostnader och utökad administration har också tillkommit för mobiliteter inom Erasmus+, beroende på vistelsens längd samt om det rör studier eller praktik. För de studenter som reser till Storbritannien för att göra praktik inom Erasmus+ har till exempel krav på visum och andra administrativa pålagor tillkommit.

En minskning av utresande svenska studenter till Storbritannien kan också påverka Sveriges förmåga att nå uppsatta europeiska målsättningar för studentmobilitet.

För året 2019/2020 hade 14 procent av de utexaminerade studenterna vid svenska lärosäten studerat minst tre månader utomlands.⁵⁹ Det var något mindre än läsåret innan, då siffran var 15 procent och ännu något längre från det uppsatta målet på 20 procent. Brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ kan komma att sänka det svenska resultatet ytterligare, åtminstone på kort sikt. På medellång sikt (5–7 år) kan dock minskningen kompenseras av den kraftigt utökade Erasmus+ budgeten och ett ökat antal utresande studerande till andra länder.

Ifråga om partnerskap med brittiska lärosätena inom Erasmus+ kommer dessa samarbeten i stor utsträckning att upphöra i takt med att nuvarande projekt slutrapporterar. Samtidigt kommer mycket samarbete att fortgå och nya samverkansytter att skapas, inom ramen för utökade bilaterala avtal, som kan medge fortsatta samarbeten och/eller mobiliteter. Geografisk närhet och den goda renommé som den brittiska utbildningssektorn har är faktorer som kan främja fortsatt samverkan. Nya samarbetsavtal om mobilitet och ömsesidiga utbyten kommer möjligen även att underlättas genom det nyinrättade Turingprogrammet samt det utbytesprogram som Wales håller på att ta fram.

Yrkesutbildning

Även för internationalisering inom yrkesutbildningarna kan effekterna av brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+ bli påtagliga. Precis som inom övriga sektorer har Storbritannien varit ett av de mest populära länderna för svenska utresande. Internationalisering inom denna sektor beror i stor utsträckning på Erasmus+ programmet, till skillnad från till exempel högre utbildning där freemovers utgör en stor del av de utresande.

En utmaning för mobilitet inom denna sektor, som kan förstärkas av brexit och Storbritanniens utträde ur Erasmus+, är behovet av att kunna kommunicera på engelska, till exempel under praktik på arbetsplatser. Att Malta och Irland under de sista åren har ökat markant som destination för svenska utresande kan vara en effekt av tillgång till det engelska språket. Samtidigt visar det faktum att Spanien numera är det vanligaste utreselandet på att språk ändå bara är en av flera variabler som avgör valet av destination.

Även de som ska göra praktik inom yrkesutbildning drabbas av de nya krav och tillhörande kostnader som tillkommit efter brexit med bland annat ansökan om visum och *Certificate of sponsorship*. Sådana administrativa pålagor kan vara särskilt betungande för de mindre verksamheter som är

59. Universitetskanslersämbetet. *Universitet och högskolor, årsrapport 2021, sidan 53*

vanliga inom yrkesutbildningsområdet. Det återstår dock att se i vilken mån detta i praktiken får en negativ effekt på viljan att anordna praktik i Storbritannien.

Precis som inom högre utbildning kan möjligheten att använda vissa mobiliteter till partnerländer kombinerat med ökningen av budgeten för Erasmus+ under perioden 2021–27 bidra till att en minskning av antalet utresande blir något mindre brysk.

Det är även sådana dämpande effekter som minskar risken för ökad konkurrens och vad som skulle kunna benämnas som undanträngningseffekter inom Atlas praktik. Givet högre ersättningsnivåer inom Erasmus+ torde projektägare i första hand välja att fortsätta med mobiliteter till Storbritannien inom ramen för Erasmus+. Effekter inom Atlasprogrammet är dock svårbedömda och blir synliga först efter utlysningar 2021 och 2022.

Även om det är lite tidigt för att säga säkert finns det indikationer på att aktörer inom yrkesutbildning började styra om sina utbyten från Storbritannien till andra länder redan under den tid av osäkerhet som rådde innan utträdesavtalet var på plats i december 2020. Till skillnad från lärosäten inom högre utbildning arbetar enskilda skolor eller kommunala/regionala huvudmän inom yrkesutbildning ofta indirekt med partners i andra länder genom olika företag som förmedlar praktikplatser mot en avgift. I ett läge då det råder osäkerhet om utbyten kommer att kunna genomföras förefaller skolor och andra aktörer med mindre ekonomiska marginaler ha tagit det säkra före det osäkra och i viss utsträckning ha valt andra länder för sina utbyten. UHR kommer att undersöka detta närmare i slutrapporten.

Möjligheten att nå det europeiska målet att åtta procent av de examinerade ska ha genomfört en del av sin yrkesutbildning utomlands kan påverkas, åtminstone på kort sikt. Det finns dock ingen samlad uppföljning kring målet för mobilitet inom yrkesutbildning motsvarande den som UKÄ gör inom högskolesektorn. Det är därför svårt att uttala sig om exakt hur stor påverkan kommer att bli för att uppnå de mål som finns.

Skola och vuxenutbildning

Även inom skola och vuxenutbildningar har Storbritannien varit den vanligaste, eller bland de vanligaste destinationerna, men det har rört sig om betydligt färre individer än inom övriga sektorer. Samtidigt är skolsektorn sannolikt den sektor där det största statistiska mörkertalet för mobilitet föreligger (givet den stora bredden inom sektorn där många aktörer driver egna utbyten samtidigt som det inte förs en samlad statistik för internationalisering). Det är ändå rimligt att anta att Storbritanniens utträde ur Erasmus+ programmet inte bör få särskilt stora konsekvenser för internationaliseringen inom dessa sektorer i sin helhet.

De förändrade regler som gäller för visum och vistelse i Storbritannien till följd av brexit kan däremot komma att påverka de utbyten och samarbeten som sker utanför de program som UHR ansvarar för. Konsekvenser är dock svåra att bedöma på grund av osäkerheten kring omfattningen av denna samverkan.

Utbildning, utbyte, utveckling – för alla som vill vidare

UHR är en statlig myndighet med flera uppdrag inom utbildningsområdet. Myndigheten finns i Stockholm och i Visby.

UHR:s fem huvudsakliga ansvarsområden:

- Information inför högskolestudier, ansvar för högskoleprovet, ta fram regelverk och samordna antagningen till högskolan.
- Utveckla och förvalta IT-system och e-tjänster åt utbildningssektorn.
- Förmedla internationella utbyten och kompetensutveckling för hela utbildningskedjan.
- Bedöma utländska utbildningar.
- Främjande uppgifter och analyser av frågor inom UHR:s ansvarsområde.